Riktlinjer för krisstöd

Psykiskt och socialt omhändertagande vid allvarlig händelse i Tingsryds kommun

---

Antagen av Kommunstyrelsen 2023-06-05, §182

Innehållsförteckning

Inledning 3

Syfte och mål 3

Definition krisstöd 4

Avgränsning för kommunalt krisstöd 4

Regionala riktlinjer för krisstöd inom Krissamverkan Kronoberg 4

Ansvar för Tingsryds kommuns krisstöd 5

Övergripande ansvar 5

Ledningsgrupp krisstöd 5

Stödpersoner 6

Kriscentrum 6

Vägledande principer 7

Krisledningsstab 8

Rutin för krisstöd 8

Förkortningar 8

Referenser 8

Dokumenttyp Riktlinje	**Dokumentnamn** Riktlinjer för krisstöd	**Antagen** 2020-05-18 § 64	**Antagen av** Kommunfullmäktige
Dokumentägare Kommunstyrelsen	**Dokumentansvarig** Avdelningschef Arbete och lärande	**Reviderad** 2023-06-05	**Giltighet** Tills vidare
Dokumentinformation		**Diarienummer** **KS/2023:45**	
Ämnesområde **Psykiskt och socialt omhändertagande vid allvarlig händelse**		**Intranät** ☒	**Hemsida** ☒
Andra regelverk som omnämns			

Inledning

Enligt socialtjänstlagen (2001:453) har kommunen det yttersta ansvaret för att de individer som visats i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver. Krisstöd bör enligt Socialstyrelsen finnas i varje kommun. Det finns i dag inga specifika lagkrav som reglerar hur kommunalt krisstöd ska se ut, men ett antal lagar berör ämnet. Krisstödet benämns i följande lagar och föreskrifter:

- Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), 2 §
- Socialstyrelsens allmänna råd om katastrofmedicinsk beredskap och planläggning (SOFS 2013:22), 4 kap, 11 §
- Socialtjänstlagen (2001:453)
- Arbetsmiljölagen (1977:1160), 1 kap, 1 §
- Arbetsmiljöverkets föreskrifter om första hjälpen vid krisstöd (AFS 1999:7), 5 §
- Lagen om skydd mot olyckor (2003:778)
- Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

Kommunen har ansvar för att upprätta krisstöd vid händelser som berör många personer samtidigt. Det ansvaret tar inte över andra myndigheters ansvar för krisstöd. Kommunen ska säkerställa robust larmväg för aktivering av krisstödet.

Vissa typer av allvarliga händelser kan innebära ett stort antal överlevande utan några kroppsliga skador, men som ändå behöver stöd. Därför är det viktigt att de drabbade möts på ett anpassat sätt i ett tidigt skede.

Grunden för en människas krisstöd och för dennes förmåga att hantera konsekvenserna av svåra händelser är det egna sociala nätverket. Det individuella nätverket kan utgöras av familj, släkt och vänner, arbetskamrater, grannar och andra. Samhällets stödinsatser för krisstöd kan och ska enbart komplettera det individuella nätverket, inte ersätta det. Krisstöd är inte tänkt att ersätta det stöd som kommunen och regionens sjukvård är ålagda att ge till människor som drabbats på olika sätt, inom ramen för sitt ordinarie verksamhetsansvar.

Syfte och mål

Syftet med denna riktlinje är att Tingsryds kommun ska ha god förmåga att planera och genomföra krisstöd i form av psykiskt och socialt omhändertagande [1] vid en händelse som drabbar eller berör många som bor och/eller vistas i kommunen. Styrdokumentet beskriver vilken roll och organisation krisstödet i Tingsryds kommun ska ha.

Målet är att psykiska och sociala konsekvenser på grund av händelse som drabbar flera människor som bor eller vistas i Tingsryds kommun ska minimeras på medellång och lång sikt.

[1] Psykiskt och socialt omhändertagande förkortas ibland POSOM. I Kronobergs län har vi valt att använda ordet krisstöd.

Definition krisstöd

Krisstöd är grundläggande medmänskligt, praktiskt, psykologiskt och socialt stöd efter en svår händelse.[2]

Krisstöd är att i det akuta skedet av en allvarlig händelse stödja individer och familjer, upprätta informations- och stödcentrum samt samverka med de övriga organisationer som berörs av händelsen. Krisstöd är att ge så kallad ”psykologisk första hjälpen”, som kortfattat innebär följande:

- Skapa mänsklig kontakt på ett empatiskt och icke-påträngande sätt
- Ge de drabbade en omedelbar säkerhet och förmedla fysisk och emotionell trygghet.
- Lugna drabbade som är emotionellt överväldigade och utom sig.
- Hjälpa drabbade att uttrycka sina akuta behov samt inhämta ytterligare nödvändig information.
- Erbjuda praktiskt stöd och information för att hjälpa de drabbade att ta itu med sina behov och stödja självhjälp.
- Så snart som möjligt koppla samman drabbade med nätverk för socialt stöd, inklusive familjemedlemmar, vänner, grannar och kommunala hjälpinstanser.

Kommunens krisstöd, enligt vad som beskrivs i denna riktlinje, har ett externt fokus. Med det menas att krisstödet är till för drabbade och anhöriga som är invånare i Tingsryds kommun eller annars vistas i Tingsryds kommun.

Om det uppstår behov att ge krisstöd till personal anställd i Tingsryds kommun med anledning av en arbetsrelaterad händelse, så är detta primärt en uppgift för närmaste chef att arrangera, inom ramen för arbetsmiljöansvaret. Personalfunktionen ger råd och stöd åt chefer och personal att utföra detta.

Avgränsning för kommunalt krisstöd

Det kommunala krisstödet ska normalt enbart larmas in när samhällets ordinarie eller vanliga resurser inte räcker till. Dock är varje händelse unik och måste också behandlas utifrån det perspektivet.

- Sjukvården ansvarar för en skadehändelse som berör endast ett fåtal**.**
- Blåljusmyndigheterna ansvarar för krisstöd på olycksplatsen.
- Regionen ansvarar för krisstöd för de patienter som finns på vårdcentral och sjukhus samt deras anhöriga.

Regionala riktlinjer för krisstöd inom Krissamverkan Kronoberg

Krissamverkan Kronoberg[3] tar fram Riktlinjer för krisstödssamverkan i Kronobergs län.

[2] SOS krisstöd vid allvarlig händelse. Underlag från experter, 2008
[3] I Kronobergs län organiseras samverkan mellan krishanteringssystemets aktörer under namnet Krissamverkan Kronoberg.

Ansvar för Tingsryds kommuns krisstöd

Övergripande ansvar

Enligt Socialtjänstlagen (2001:453) har kommunen det yttersta ansvaret för att tillhandahålla krisstöd för drabbade som vistas inom kommunens geografiska område.

Ansvarig nämnd är Kommunstyrelsen.

Ansvarig tjänsteman för krisstöd i Tingsryds kommun är avdelningschef arbete- och lärandeavdelningen. Det är avdelningschef arbete- och lärandeavdelningen som leder krisstödsgruppens arbete med verksamhetschef elevhälsa som ersättare.

- Avdelningschef arbete- och lärandeavdelningen har ansvar för krisstödets ledningsgrupp under den tid krisstödet inte arbetar aktivt med en händelse. Det innebär att tillgodose krisstödets ledningsgrupps behov gällande kunskaper, utrustning, resurser mm samt att ge vägledning och råd i olika frågor. En rutin ska finnas som stöd för förberedelse och upprättande av krisstöd.
- Avdelningschef arbete- och lärandeavdelningen kan nyttja en mindre del av avdelningens budget för detta och attestera fakturor kopplat till inköp av materiel eller utrustning som kan bli aktuella.
- Avdelningschef arbete- och lärandeavdelningen är ansvarig för att krisstödets ledningsgrupp fullgör sina åtaganden enligt denna riktlinje samt att krisstödets ledningsgrupp är försedd med personal i rätt antal och med rätt kompetens. Uppstår en vakans så lyfts frågan till ledningsgrupp krisstöd för en dialog om lämpliga efterträdare.
- Avdelningschef arbete- och lärandeavdelningen sammankallar till avstämningsmöten med krisstödets ledningsgrupp samt deltar i nätverksmöten och utvecklingsdagar för de krisstödsansvariga i kommunerna i regionen.

För krisstöd på skola ska finnas en särskild krisstödsplan som rektor ansvarar för.

Ledningsgrupp krisstöd

Tingsryds kommuns krisstöd sker i samverkan med andra myndigheter och med stöd av frivilliga. Ledningsgrupp krisstöd består av:

- Avdelningschef Arbete- och lärande (sammankallande)
- Verksamhetschef elevhälsa (sammankallande, ersättare)
- Verksamhetschef hälso- och sjukvård
- Sjuksköterska med MAS funktion
- Enhetschef Individ- och familjeomsorg
- Integrationssamordnare
- Säkerhetssamordnare
- Adjungerade specialistfunktioner inom individ- och familjeomsorg, vård- och omsorg samt utbildning
- Adjungerad kommunikatör

Ledningsgrupp för krisstöd bör träffas samt öva regelbundet för att upprätthålla god förmåga till att samverka, organisera och leda krisstöd. Krisstödets ledningsgrupp ska gå utbildningar med jämna mellanrum för att upprätthålla sin kompetens samt ansvara för introduktion till

nya medlemmar i gruppen. Att ingå i krisstödets ledningsgrupp är en tillika arbetsuppgift i den ordinarie anställningen i kommunen. Ingår man i krisstödets ledningsgrupp är man skyldig att fullgöra denna arbetsuppgift till annat beslutas. De funktioner som ingår i krisstödets ledning ingår inte i den kommunövergripande krisledningen, med undantag för MAS som är en utpekad stödresurs för krisledningen.

Personer i ledningsgrupp krisstöd kan tillika även utgöra stödperson om det med hänsyn till krisens art och den enskildes förutsättningar är tillämpligt.

Till ledningsgruppen kallas även följande:

- Chef vårdcentral Tingsryd
- Kyrkoherde
- Räddningschef
- Kommunpolis

Avdelningschef arbete- och lärandeavdelningen ansvarar för att rutinen för krisstöd aktualiseras /revideras regelbundet. Minst två gånger /år sammankallas ledningsgruppen för genomgång av riktlinje och rutin.

Uppkomna kostnader hanteras beroende på storlek och omfattning. I verksamheternas budget finns utrymme att hantera mindre kostnader, exempelvis ett begränsat antal övertidstimmar. Vid en större insats/händelse så kan frågan om fördelning och hantering av uppkomna kostnader lyftas till förvaltningsledningen.

Vid uppkommen kris eller motsvarande lämnar de som ingår i krisstödets ledningsgrupp sina ordinarie arbetsuppgifter i kommunen och påbörjar krisstödsarbete enligt denna riktlinje och andra framtagna rutiner. De ska då meddela sin närmaste chef att detta sker.

Stödpersoner

Krisstödets ledningsgrupp tillsammans med Svenska kyrkan Tingsryds pastorat ansvarar för att det finns ett antal stödpersoner att tillgå. Stödpersonerna ska vara nedtecknade i en lista som ska uppdateras regelbundet. Ansvarig för aktuell lista med stödpersoner är Svenska kyrkan.

Krisstödets ledningsgrupp tillsammans med Svenska kyrkan Tingsryds pastorat ansvarar för att introducera och hålla löpande kontakt med stödpersonerna, exempelvis genom att ge dem aktuell information för att de ska kunna fullgöra sina arbetsuppgifter. Stödpersonerna ska ta del av de riktlinjer, rutiner, checklistor m.m. som krisstödets ledningsgrupp tillhandahåller.

Stödpersonerna ska ha grundläggande kunskap om krisers olika faser och vilka uttryck dessa kan ta. Främst är det viktigt att stödpersonerna förstår hur de som drabbats och deras anhöriga kan reagera under chockfasen och reaktionsfasen. Kompetensprofilen för en stödperson kan variera. Det viktiga är att den som vill bli stödperson har intresse och fallenhet för uppdraget och är införstådd i vad uppdraget innebär.

Kriscentrum

Krisstödets ledningsgrupp upprättar ett kriscentrum och ger direktiv till stödpersonerna att verka i kriscentrum dit personer med psykosocialt omhändertagande hänvisas för att få hjälp och stöd. Stödpersonerna är de som primärt ger den konkreta hjälpen och stödet men

personalen i krisstödets ledningsgrupp ska också kunna utföra konkret psykosocialt omhändertagande åtgärder då behov av detta uppstår.

Krisstödets ledningsgrupp planerar för arbetet på längre sikt, exempelvis rörande hur länge krisstöd ska ges på kriscentret, avlösning, eventuell skifttjänst mm. Vid behov kan andra externa aktörer knytas till arbetet vid kriscentret, exempelvis präst, företrädare för olika samfund, polisen eller räddningstjänsten. Krisstödets ledningsgrupp ska utse en talesperson som är beredd att kunna svara på frågor från media vid ett kriscentrum, om inte annat beslutats i samråd med kommunens krisledningsstab eller kriskommunikatörer. Kommunens kriskommunikatörer är behjälpliga med faktaunderlag, råd och tips.

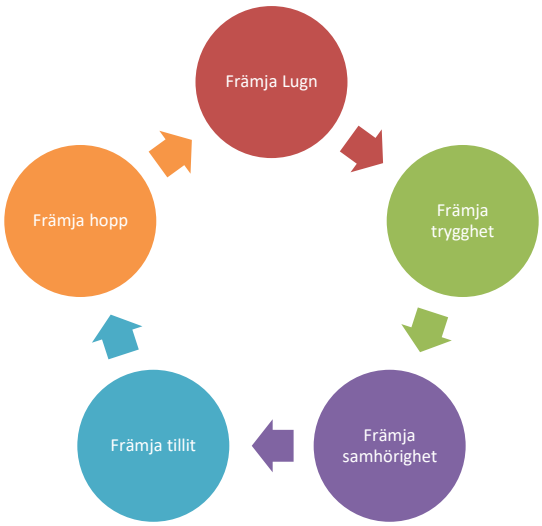
Krisstödets ledningsgrupp ansvarar för att stödpersonerna tas omhand på ett bra sätt under och efter krisstödsinsatsens genomförande. Att ge stöd åt chockade, ledsna och upprörda människor kan i sig ge upphov till behov av exempelvis avlastning eller handledning. Innan arbetet avslutas bör samtliga stödpersoner samlas för ett avslutnings-/avlastningssamtal där alla erbjuds möjligheten att delge sin upplevelse av det arbete som utförts.

Stödpersonerna iordningställer kriscentra på utpekad plats. I ett kriscentrum ska det finnas möjlighet att ta emot drabbade och anhöriga både enskilt och i grupp. Krisstödsinsatserna måste utmärkas av flexibilitet och anpassas efter omständigheterna.

Vägledande principer

De fem vägledande principerna för krisstöd är[4]:

- Främja lugn
- Främja trygghet
- Främja samhörighet
- Främja individens egen förmåga och känsla av självtillit samt tillit till samhällets förmåga.
- Främja hopp

Figur 1. Fem vägledande principer

Stödpersonerna ska i kontakten med de hjälpsökande i första hand agera medmänniska, lyssna och ge omsorg utefter de behov de hjälpsökande har. Vid villrådighet eller tveksamheter ska de i första hand ta hjälp av någon från krisstödets ledningsgrupp för vägledning.

Principerna för att ge stöd till barn är i grunden detsamma som för vuxna, det vill säga att de behöver trygghet, omsorg och information. Det är föräldrarna eller andra närstående som bäst förmedlar krisstöd till barn. Föräldrarna kan behöva krisstöd i form av information om hur de ska ta hand om och stödja drabbade barn och unga.

Människans behov av medmänskligt stöd lika oavsett kultur och religion, men det kan finnas skillnad i hur individer vill bli bemötta. Var lyhörd.

---

4 Hedrenius Johansson, Krisstöd vid olyckor, katastrofer och svåra händelser, 2013

Krisledningsstab

En krisledningsstab leder, samordnar och planerar kommunens arbete vid samhällsstörningar och extraordinära händelser. Stabschefen leder arbetet i krisledningsstaben. Har en krisledningsstab startat så är krisstödet underställt krisledningsstaben och stabens ordinarie beslutsfattare.

Om det framkommer behov att aktivera en krisstödsinsats innan en krisledningsstab har startat eller om behov av krisledningsstab inte föreligger, ska beslut om uppstart av krisstöd inhämtas från kommunchef. Inre befäl vid RÖK Räddningstjänsten Östra Kronoberg kan också aktivera kommunens krisstöd.

Krisstödets ledningsgrupp sammankallar, planerar, samordnar och dokumenterar krisstödets operativa insats. Om krisledningsstaben är i gång ska krisstödets ledningsgrupp återrapportera hur arbetet fortskrider till krisledningsstabens för ändamålet utsedda representant. En representant från krisstödets ledningsgrupp ska medverka vid lägesgenomgångar i krisledningsstaben och kunna göra en muntlig redogörelse för hur arbetet fortskrider, eventuella behov mm.

För krisledningsstaben finns separata styrdokument.

Rutin för krisstöd

Till stöd för genomförandet av krisstöd finns en rutin. För rutinen ansvarar Avdelningschef arbete- och lärandeavdelningen i egenskap av sammankallande i ledningsgrupp krisstöd.

Förkortningar

MSB	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
TIB	Tjänsteman i beredskap
RCB	Räddningschef i beredskap

Referenser

Krissamverkan Kronobergs rutiner för Krisstöd

Socialstyrelsen, Krisstöd vid allvarlig händelse, 2018

Hedrenius S, Johansson S, Krisstöd vid olyckor, katastrofer och svåra händelser, 2013